

PUBLIKATIES

Met bijdragen van KEES LANGEVELD, MARTIN DE JONGE EN KARIN MICHEL

Duingrasland

J. MOURIK, 1994. Het Groot Zwartevelde, vegetatie en floristiek van een duingrasland in hooilandbeheer. Gemeentewaterleidingen Amsterdam.

Het Groot Zwartevelde is een ongeveer 12 hectare grote duinvallei in de Amsterdamse Waterleidingduinen. Sinds de jaren zeventig is door Gemeentewaterleidingen een hoog en constant grondwaterpeil ingesteld in dit voormalige landbouwgebied en wordt er jaarlijks gemaaid en gehooit. In dit rapport wordt een floristisch onderzoek uit 1985 herhaald. De resultaten worden vergeleken met floristische en vegetatiekundige gegevens vanaf 1935. De methode van onderzoek op de schaal van kaartvlakken wordt getoetst op herhaalbaarheid en op de waarde voor beheersevaluatie. De resultaten worden geanalyseerd met behulp van methoden voor freatofyten-, zuurgraad- en nutriëntenklassificatie en met oecologische ordinatie technieken.

Conclusies:

1. Onder invloed van een constant grondwaterpeil en maaibeheer is een soortenrijk duingrasland met een hoge floristische waarde ontstaan. In 1993 zijn er in totaal 309 soorten vaatplanten op het Groot Zwartevelde aangetroffen. Hiervan staan er 25 op de Rode Lijst.
2. De verschillen in abiotiek - microrelief, bodemsamenstelling en grondwatereigenschappen - komen steeds duidelijker in de soortensamenstelling tot expressie. Er is een proces van differentiatie op gang gekomen vanuit de soortenarme en uniforme ruigte, die in de voorafgaande periode ontstaan was bij een stijgende grondwaterstand en afwezigheid van maaibeheer. Tussen 1977 en 1985 nam de floristische rijkdom van vochtige terreindelen al enigszins toe, maar er bleven nog veel ruigte- en storingssoorten uit de voorafgaande periode aanwezig. In de periode 1985-1993 verdwenen de storingssoorten vrijwel geheel en namen de ruigtesoorten verder af. In de plaats daarvan vestigden zich verschillende zeldzame en karakteristieke soorten van vochtige duinvalleien en schrale hooilanden. Deze vestiging en/of uitbreiding volgt op veel plaatsen de abiotische patronen van het Groot Zwartevelde en leidt tot een mozaïk van verschillende vegetatietypen.
3. In de niet gemaaide delen in en rondom poelen zijn structuur- en soortenrijke moerasbosjes ontstaan, die een extra ecologische dimensie aan het Groot Zwartevelde toevoegen.
4. Er zijn geen duidelijke aanwijzingen voor het natter worden van het Groot Zwartevelde. Effecten van verschralling treden vooral op in de vochtige vlakken. Er worden beduidend minder nutriëntminnende soorten waargenomen dan in de voorgaande periode.
5. De plantensoorten indiceren een zwak zure tot basische, zij het overwegend kalkloze bodem. Plaatselijk hebben zich onder zure omstandigheden veenmospakketten gevormd. Alleen in het westen is de bodem matig kalkrijk. De soortensamenstelling is daar afwijkend.
6. De droge kalkrijke en kalkloze kaartvlakken hebben zich onder identiek maaibeheer in 15 jaar verschillend ontwikkeld. Het plantendeck van de kalkrijke vlakken blijft nog vrijwel

geheel gesloten, terwijl de bedekking van de kalkloze vlakken daalt tot ongeveer 75%.

Aanbevelingen voor het beheer:

Handhaving van een constant en hoog grondwaterpeil. Voortgaan met gefaseerd maaibeheer. Moerasbosjes spontaan laten ontwikkelen.

Herpetologie

C.J.M. MUSTERS & B.P.M. KREBS, 1994. De amfibieën en reptielen van Oranjezon. Herpetologische Studiegroep Zeeland, Middelburg.

In verhouding tot de rest van West-Nederland zijn de duinen rijk aan kikkers, salamanders en hagedissen. Dat geldt ook voor de duinen van Walcheren. Sinds 1986 is in Zeeland de Herpetologische Studiegroep Zeeland bezig met het systematisch vastleggen van waarnemingen aan amfibieën en reptielen. Gezien het feit dat er zich op dit moment een aantal ingrijpende veranderingen in het gebied Oranjezon voordoet - de herinrichting van een deel van het gebied en de geplande natuurontwikkeling aan de rand ervan - zijn de gegevens t.a.v. waarnemingen aan amfibieën en reptielen in een rapportje bij elkaar gezet om zo tot een beschrijving van de huidige toestand te komen.

Graskarpers

M.ROSIELLE EN E. DE BOKX, 1992. Graskarpers in de Amsterdamse Waterleidingduinen. Gemeentewaterleidingen Amsterdam.

In het rapport wordt een meerjaren overzicht (1986-1991) gegeven van de invloed van graskarpers op het plankton en de waterkwaliteit in enkele winkanalen van de duinwinplaats van Gemeentewaterleidingen Amsterdam te Vogelenzang. Het rapport stamt uit 1992 en levert een belangrijke aanvulling op het rapport "Graskarpers in de Amsterdamse Waterleidingduinen" van Aquasense.

Het rapport is gratis te bestellen bij Gemeentewaterleidingen, Vogelenzang (tel.023-233530).

Duin- en Bollenstreek 1

E.AARTSE ET AL., 1994. Flora van de Duin- en Bollenstreek. Noordwijk. ISBN 90-9007276-4. Verkrijgbaar in de boekhandel voor f 35,00.

De Vereniging voor natuur- en vogelbescherming Noordwijk blijft ons verwennen met mooie natuurboeken. Lagen zo'n vijf jaar geleden de Vogels van Noordwijk bij de boekhandel, nu zijn de planten aan de beurt. In de afgelopen jaren hebben actieve leden van deze vereniging planten geïnventariseerd in de duinen tussen Katwijk en de Zilk. Ze kregen de smaak te pakken, dus het onderzoeksgebied werd uitgebreid met de aangrenzende Bollenstreek. Het resultaat staat beschreven in dit fraai geïllustreerde boek. Geen dorre opsomming van plantennamen, maar een prettig leesbaar verhaal over de streek, het ontstaan van het landschap, en over de plaats die de planten daarin innemen. De hoofdstukken zijn ingedeeld naar biotoop: bossen en land-

goederen, grasland, wegherm en waterkant, om er een paar te noemen. Het langste hoofdstuk (ongeveer een kwart van het boek) is gewijd aan de duinen. Dat komt aardig overeen met het aandeel van de duinen binnen het onderzoeksgebied: circa 25%. Misschien goed om te beseffen dat ook de rest van het gebied uit strandwallen en strandvlakten heeft bestaan. Een soort als de adelaarsveren is daarom nog steeds ver buiten de duinen te vinden. Van deze en enkele andere soorten zijn verspreidingskaartjes opgenomen. Aan het eind van het boek zit een lijst van alle soorten die na 1979 zijn aangetroffen, met een aanduiding van de groeiplaats. Jammergenoeg ontbreekt een index, maar dat gemis wordt ruimschoots goedge maakt door de andere kwaliteiten van dit boek. Een aanrader voor wie de Duin- en Bollenstreek wil leren kennen, en waarden! Eigenlijk zou van alle Nederlandse duingebieden zo'n boek moeten bestaan. Wie waagt zich aan een flora van Zuid-Kennemerland, om te beginnen?

Duin- en Bollenstreek 2

J.J.J.M. BEENAKKER, 1994. De Duin- en Bollenstreek beschreven. Uitgave van Stichting Dever en Museum voor de Bloembollenstreek te Lisse. Verkrijgbaar bij het Museum voor de Bloembollenstreek, het Huys Dever te Lisse en bij het Gemeentearchief Leiden. Prijs f 23,50.

Het gaat hier om een handleiding voor cultuurhistorisch onderzoek en een overzicht van publikaties tot en met december 1993. In de Duin- en Bollenstreek bestaat een grote waardering voor de cultuurhistorie van dit gebied. In het verleden is reeds veel historisch onderzoek naar de ontwikkeling van de Duin- en Bollenstreek verricht. Ook tegenwoordig houden tal van geïnteresseerde streekbewoners zich met de meest uiteenlopende historische onderwerpen bezig. Het doel van deze publikatie is onderzoekers een helpende hand te bieden en extra te stimuleren. Deze bibliografie is echter meer dan een opsomming van publikaties over de streek, omdat het tevens een beknopte handleiding voor cultuurhistorisch onderzoek bevat. Daarnaast biedt dit boek steun aan onderzoekers die vooral belangstelling voor de genealogie hebben en hun onderzoeksresultaten in een breder perspectief willen plaatsen.

Oranjezon

H.G. MANDEMAKER, G.P. GEERTSE, 1994. Natuurgids "Oranjezon" - Beschrijving van de rode en blauwe wandeling. Uitg. NV Nutsbedrijven, Middelburg.

"Het waterwingebied is het grootste en het enige duingebied op Walcheren dat voor het publiek is opengesteld Oranjezon is voor de bewoners van Walcheren een begrip." Deze openingszin van het nieuwe boekje, dat de rode en de blauwe wandelroute door Oranjezon beschrijft, geeft al aan dat enige lokale topografie bekend wordt verondersteld. Dat geldt echter niet voor de duinplanten, struiken, zangvogels en insecten die je al wandelend kunt tegenkomen. Deze worden uitvoerig beschreven. Zo lezen we over Elandgeweimos en de kalkaanduiders Driedistel. Ook de geschiedenis, geomorfologie en ecologie van het duin krijgen aandacht, waarbij de blik verder reikt dan het wandelpad. Een overzicht van de duinflora en -fauna maken het boekje compleet. Voor de natuurgienietende wandelaar zeker aan te raden.